

Etusivu>Kanteen nostaminen>Oikeusapu

Oikeusapu

Tšekki

1 Mitä kustannuksia oikeudenkäyntiin liittyy, ja kuka ne yleensä maksaa?

Pääsääntöisesti kustannukset aiheutuvat valtiolle, oikeudenkäynnin asianosaisille ja muille osapuolille (erityisesti todistelukulujen tapauksessa).

Kustannuksilla on kaksi tarkoitusta: ehkäisevä ja sanktioiva.

Siviiliprosessilaissa (*občanský soudní řád*) luetellaan kustannukset, joita siviilioikeudellisissa menettelyissä voi aiheutua. Näitä ovat asianosaisten ja näiden asiamiesten kulut (esim. matka- ja oleskelukulut), oikeudenkäyntimaksut, asianosaisten ja näiden asiamiesten ansionmenetykskorvaukset, kulut todisteiden esittämisestä (kuten todistajien ja asiantuntijoiden kulut), notaarin palkkio ja kulukorvaukset oikeuskomissaarin (*soudní komisař*) suorittamista toimista, pesänhoitajan palkkio ja kulukorvaukset, tulkkauskulut sekä asiamiespalkkio, jos asiamies on asianajaja, notaari tai patenttiasiamies. Kyseessä voi olla myös arvonlisäveron hyvitys tai sovittelijalle maksettava korvaus. Luettelo ei ole tyhjentävä. Oikeudenkäyntikuluina voidaan pitää myös muita kuluja, jotka asianosainen on maksanut välittömästi asian käsittelyn yhteydessä.

Periaatteessa asianosainen maksaa omat ja asiamiestensä oikeudenkäyntikustannukset. Jos asianosaiselle on nimetty asiamieheksi tai edunvalvojaksi asianajaja, valtio maksaa tämän kulut ja palkkion edustamisesta ja tarvittaessa hyvityksen arvonlisäverosta.

Oikeudenkäyntimaksuista säädetään erikseen oikeudenkäyntimaksuja koskevassa laissa. Tavallisessa riita-asiassa oikeudenkäyntimaksut maksaa pääsääntöisesti kantaja. Laissa säädetään, mitkä prosessit on vapautettu oikeudenkäyntimaksuista (esim. holhousasiat, alaikäisten huostaanottoa, adoptiota ja vanhempien ja lasten keskinäistä elatusvelvoitetta koskevat asiat, ensimmäisen oikeusasteen perintöasiat ja oikeustoimikelpoisuutta koskevat asiat).

Oikeudenkäyntikulujen maksuvelvollisuuden ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvollisuuden välillä on periaatteellinen ero. Asianosainen maksaa oikeudenkäyntikulut ensisijaisesti menettelyn kuluessa silloin kun ne aiheutuvat, jolloin maksut suoritetaan intressiperusteisesti ja oikeudenkäyntikuluista vastaa se, joka prosessitoimen suorittaa tai jolla on asiaan intressi (nk. intressiperiaate). Kustannukset korvataan vasta sen jälkeen, kun kustannukset on maksettu. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta määrätään tuomioistuimen päätöksellä tulosperusteisesti, jolloin kulut korvataan sen mukaan, saavutetaanko prosessissa haluttu lopputulos vai ei (nk. tulosperiaate).

Erityistä syytä tuomioistuin voi oikeudenkäyntikuluista päättäessään käyttää harkintavaltaansa ja evätä asianosaiselta oikeudenkäyntikulujen korvaukset kokonaan tai osittain. Kyseessä on varotoimenpide, jolla lievennetään tulosperiaatteen soveltamisen suhteettoman ankaraa vaikutusta.

2 Mitä oikeusavulla tarkoitetaan?

Siviilioikeudellisten menettelyjen johtavia periaatteita on yhdenvertaisuusperiaate, jonka takeisiin kuuluu muun muassa oikeus oikeusapuun. Oikeus oikeusapuun myönnetään menettelyn alusta alkaen ja kaikissa menettelyissä.

Siviiliprosessilain mukaan oikeusavuksi voidaan siviilioikeudellisissa menettelyissä katsoa seuraavat:

asiamiehen nimeäminen asianosaisen pyynnöstä (siviiliprosessilain 30 §:n 1 momentti)

asianajajan nimeäminen asiamieheksi, jos asianosaisen etujen suojaaminen tätä vaatii tai jos on kyse prosessista, jossa asianajajaedustus on pakollinen (siviiliprosessilain 30 §:n 2 momentti)

asianomaisen vapauttaminen oikeudenkäyntimaksuista osittain tai kokonaan (siviiliprosessilain 138 §).

Myös tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuutta voidaan pitää oikeudenkäynnin asianosaisille annettavana oikeusapuna.

Erillisen kategorian muodostaa Tšekin asianajajaliiton (*Česká advokátní komora*) tarjoama oikeusapu. Kyseisestä oikeusavusta säädetään asianajajalaissa (*zákon o advokacii*), jonka mukaan kaikilla, joille tuomioistuin ei voi nimetä asianajajaa ja jotka eivät voi hankkia oikeuspalveluja muulla tavoin, on oikeus pyytää Tšekin asianajajaliittoa osoittamaan itselleen asianajaja oikeudellisen neuvonnan tai oikeudellisten palvelujen saamiseksi.

Hakijalla on näin ollen oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan sillä edellytyksellä, etteivät hänen keskimääräiset kuukausittaiset tulonsa hakemuksen jättämistä edeltäneiltä 6 kalenterikuukaudelta ylitä kolminkertaisesti tulotasoa, joka toimeentulolain mukaan riittää minimitoimeentuloon yksittäiselle henkilölle tai tämän kanssa yhdessä arvioituille henkilöille, ja ettei hakijaa samassa asiassa, jossa hän hakee oikeusapua, edusta toinen asianajaja tai muu henkilö, jolla on oikeus tarjota oikeudellisia palveluja (asianajajalain 2 §:n 2 momentin a almomentti).

Jos hakija täyttää edellä mainitut edellytykset, hänelle myönnetään maksutonta oikeudellista neuvontaa vähintään 30 minuutin ajan, kuitenkin enintään 120 minuuttia kutakin kalenterivuotta kohden.

Asianajajalaissa säädetään myös oikeudellisen neuvonnan tarjoamisesta kertaluonteisesti määrittämättömälle määrälle henkilöitä, jotka on sijoitettu ulkomaalaisten oleskelusta Tšekin alueella annetun lain nojalla säilönnötkeskukseen tai turvapaikkalaissa säädettyyn vastaanottokeskukseen, kyseisten laitosten toiminnanharjoittajan tekemästä aloitteesta.

Asianajajalain mukaan oikeudellisia palveluja voidaan pyytää myös silloin, kun se on hakijan tulojen ja varallisuuden perusteella perusteltua.

3 Kuka voi saada oikeusapua?

Tuomioistuin voi pyynnöstä myöntää asianosaiselle (tai väliintulijalle) vapautuksen oikeudenkäyntimaksuista, jos se on osapuolen olosuhteiden vuoksi perusteltua ja ellei kyse ole mielivaltaisesta tai selvästi tuloksettomasta oikeuksien vaatimisesta tai puolustamisesta.

Oikeudenkäyntimaksuista voidaan vapauttaa sekä luonnolliset että oikeushenkilöt.

Varallisuusasema ei saa olla esteenä sille, että asianosainen voi käyttää tai puolustaa oikeuksiaan tuomioistuimessa. Tuomioistuin ottaa huomioon hakijan koko varallisuustilanteen, oikeudenkäyntimaksujen suuruuden, näytön esittämisen todennäköiset kulut sekä kanteen luonteen. Luonnollisten henkilöiden tapauksessa tuomioistuin ottaa huomioon heidän sosiaalisen asemansa, terveydentilan jne. Oikeushenkilöiden ja itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivien luonnollisten henkilöiden tapauksessa otetaan huomioon myös liiketoiminnan tai muun toiminnan luonne, varallisuusasema ja -rakenne sekä maksuvalmius. Selvästi tuloksettomasta oikeuden vaatimisesta tai puolustamisesta on kyse erityisesti silloin, kun jo hakijan esittämien tosiseikkojen perusteella on kiistatonta, ettei kanne voi menestyä. Mielivaltaista oikeuksien vaatimista tai puolustamista on erityisesti oikeuden käyttäminen häirinnän tai ahdistelun välineenä tai selkeää viivyttelyä velallista kiistatta sitovien velvoitteiden täyttämiseksi.

Tuomioistuin määrää pyynnöstä asiamiehen maksuvapautuksen ehdot täyttävälle asianosaiselle, mikäli tämä on tarpeen asianosaisen etujen suojaamiseksi. Oikeus tuomioistuimen määräämään asiamieheen ei kuitenkaan seuraa automaattisesti siitä, että oikeudenkäynti tai asianosainen on vapautettu

oikeudenkäyntimaksuista *ex lege* (oikeudenkäyntimaksuja koskevan lain nojalla). Myös näissä tapauksissa on edellä mainittujen maksuvapautusta koskevien ehtojen täytyttävä siviiliprosessisäännösten mukaisesti. Asiamieheksi määrätään asianajaja, jos asianosaisen edut tätä vaativat tai jos on kyse oikeudenkäynnistä, jossa asianosaisella on oltava edustajanaan asianajaja (tai notaari).

Tällaista asianosaista ei voida velvoittaa maksamaan ennakoon sellaisiin todisteisiin liittyviä kuluja, joita hän on itse esittänyt tai jotka tuomioistuimien on määrännyt hänen esittämiensä tosiseikkojen osalta (tai hänen etunsa vuoksi, siviiliprosessilain 141 §:n 1 momentti), eikä korvaamaan valtiolle aiheutuneita kuluja (siviiliprosessilain 148 §:n 1 momentti). Asianajajan kulukorvaukset ja asiamiespalkkion maksaa valtio.

Asianosaisen maksuvapautushakemus voidaan esittää samanaikaisesti kanteen (asian vireillepanoa koskevan hakemuksen) kanssa tai milloin tahansa menettelyn aikana tuomioistuimen lainvoimaiseen päätökseen asti. Tuomioistuin voi määrätä asiamiehen myös ennen oikeudenkäynnin vireillepanoa, jos asianosainen aikoo nostaa syytteen asiamiehen avulla.

Tuomioistuin ratkaisee maksuvapautushakemuksen päätöksellä, johon voidaan hakea muutosta.

Jos tuomioistuin epää asiamiestä koskevan hakemuksen, hakija voi kääntyä Tšekin asianajajaliiton puoleen ja pyytää sitä nimeämään asianajajan. Tällöin hakijalla on oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan sillä edellytyksellä, etteivät hänen keskimääräiset kuukausittaiset tulonsa hakemuksen jättämistä edeltäneiltä 6 kalenterikuukaudelta ylity kolminkertaisesti tulotasoa, joka toimeentulolain mukaan riittää minimoitoimeentuloon yksittäiselle henkilölle tai tämän kanssa yhdessä arvioituille henkilöille, ja ettei hakijaa samassa asiassa, jossa hän hakee oikeusapua, edusta toinen asianajaja tai muu henkilö, jolla on oikeus tarjota oikeudellisia palveluja (asianajajalain 2 §:n 2 momentin a almomentti).

Hakijalla on oikeus pyytää oikeudellisia palveluja myös silloin, kun se on hakijan tulojen ja varallisuuden perusteella perusteltua. Myös tällöin hakijan tulee kääntyä Tšekin asianajajaliiton puoleen.

4 Myönnetäänkö oikeusapua kaikenlaisiin oikeudenkäynteihin?

Siviiliprosessilain säännöksiä oikeusavusta sovelletaan kaikkiin kyseisten säännösten mukaisiin menettelyihin.

Tšekin asianajajaliiton oikeusapu on käytettävissä myös muissa tilanteissa kuin viranomaisprosesseissa oikeudenkäynneissä, hallinnollisissa menettelyissä ja perustuslakituomioistuimen menettelyissä.

5 Onko kiireellisten tapausten varalle olemassa erityismenettelyä?

Ei ole.

6 Mistä saan lomakkeen oikeusavun hakemista varten?

Mallilomakkeista säädetään oikeusministeriön ohjeissa 4/2017, 23.10.2017, viite 12/2017-OJD-ORG/36. Sekä luonnollisten henkilöiden että oikeushenkilöiden mallilomakkeet (ilmoitus henkilökohtaisesta tilanteesta, omaisuudesta ja tuloista oikeudenkäyntimaksuista vapauttamista ja asiamiehen nimeämistä varten ja ilmoitus oikeushenkilön varallisuudesta ja muut merkitykselliset tiedot oikeudenkäyntimaksuista vapauttamista ja edustajan nimeämistä varten) ovat saatavilla Tšekin oikeusministeriön verkkosivustolla.

Tšekin asianajajaliiton oikeusapua haetaan asianajajan nimeämistä ja kertaluonteisen oikeudellisen neuvonnan tarjoamista koskevista hakemuslomakkeista annettuun Tšekin oikeusministeriön asetukseen 120/2018 liitetyillä lomakkeilla, jotka löytyvät Tšekin asianajajaliiton verkkosivustolta.

7 Mitä asiakirjoja oikeusapuhakemukseen on liitettävä?

Kaikki hakemukseen liitettävät asiakirjat mainitaan kulloisessakin lomakkeessa. Liiteasiakirjaksi voidaan vaatia esimerkiksi työnantajan vahvistus työtuloista tai työsuhteen ulkopuolisten työsopimusten perusteella saatavista tuloista, verohallinnon lopullinen verotuspäätös (yritystoiminnasta ja muusta itsenäisestä ammatinharjoittamisesta saatavat tulot), lopullinen päätös etuuden myöntämisestä tai etuuden maksajan antama todistus (aineellinen sosiaaliturva) ja tarvittaessa muut lopulliset verotuspäätökset (muut tulot).

8 Minne oikeusapuhakemus toimitetaan?

Maksuvapautusta koskeva hakemus jätetään tuomioistuimelle, jossa kyseinen oikeudenkäynti on vireillä. Hakemuksen ratkaisee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, myös siinä tapauksessa, että maksuvapautusta haetaan muutoksenhakua koskevalle oikeudenkäynnille.

Jos haetaan asianajajaa Tšekin asianajajaliitolta, hakemus lähetetään

kirjallisesti asianajajaliiton osoitteeseen *Česká advokátní komora, pobočka v Brně, nám. Svobody 84/15, 602 00 Brno* tai sähköisesti käyttäen hyväksytyä sähköistä allekirjoitusta osoitteeseen epodatelna@cak.cz tai

Tšekin asianajajaliiton asiointipostilaatikkoon ID n69admd.

9 Miten saan tietää, onko minulla oikeus saada oikeusapua?

Tuomioistuimilla on lakisääteinen yleinen ilmoitusvelvollisuus (siviiliprosessilain 5 §), jonka mukaan ne antavat asianosaisille tietoja näiden prosessuaalisista oikeuksista ja velvollisuuksista. Tuomioistuin on velvollinen ilmoittamaan asianosaiselle oikeudesta hakea vapautusta oikeudenkäyntimaksuista tai asiamiehen nimeämistä.

10 Miten minun tulee toimia, jos minulla on oikeus saada oikeusapua?

Ks. vastaus kysymykseen "Kuka voi saada oikeusapua?"

11 Jos oikeusapua on myönnetty, kuka valitsee asianajajan?

Asiamiehen määrää tuomioistuin hakemuksen perusteella. Tuomioistuin valitsee asiamieheksi asianajajan, jos asianosaisen etujen suojaaminen tätä vaatii tai jos on kyse prosessista, jossa asianomaisella on oltava edustajanaan asianajaja tai notaari. Tuomioistuimen valitsema asianajaja on velvollinen antamaan oikeuspalveluja, ellei hänellä ole lakisääteistä syytä kieltäytyä (esim. eturistiriita).

Tšekin asianajajaliitolle osoitettuja oikeusapupyynnöitä koskevat päätökset kuuluvat asianajajaliiton puheenjohtajan toimivaltaan. Puheenjohtaja on delegoinut tämän päätösvalan asianajajaliiton Brnossa toimivan aluetoimiston johtajalle.

Asianajajan nimeämiseksi Tšekin asianajajaliitto pitää luetteloa asianajajista, jotka ovat antaneet suostumuksensa edellä mainitun oikeusavun antamiseen. Asianajajaliitto huolehtii siitä, että nimeäminen tehdään asianmukaisesti ottaen huomioon myös asian luonne ja monimutkaisuus.

12 Kattaako oikeusapu kaikki menettelyyn liittyvät kustannukset?

Ks. vastaus kysymykseen "Mitä kustannuksia oikeudenkäyntiin liittyy, ja kuka ne yleensä maksaa?"

Tšekin asianajajaliiton oikeusapua hakevan on maksettava 100 Tšekin korunan suuruinen maksu oikeusapuhakemuksen käsittelystä. Maksusta ovat vapautettuja erityisten vammaiskorttien haltijat (esim. vakavasti toimintarajoitteisten ZTP tai vakavasti toimintarajoitteisten erityistukea tarvitsevien ZTP/P) sekä vähävaraiset.

13 Jos oikeusavun määrää on rajoitettu, kuka vastaa lopuista kustannuksista?

Tuomioistuin voi myöntää osittaisen vapautuksen oikeudenkäyntimaksuista tai vapauttaa maksuista vain tietyt oikeudenkäynnin osat (esim. ensimmäisen oikeusasteen oikeudenkäynnin) tai vapauttaa vain tietyistä oikeudenkäyntimaksuista. Jäljellä oleva määrä lankeaa asianosaisen maksettavaksi.

Jos asianosaiselle on nimetty asiamieheksi tai edunvalvojaksi asianajaja, valtio maksaa tämän kulut ja palkkion edustamisesta ja tarvittaessa hyvityksen arvonnalisäverosta.

14 Kattaako oikeusapu myös muutoksenhakuvaiheen?

Jollei tuomioistuin toisin päätä, vapautus oikeudenkäyntimaksuista kattaa koko menettelyn sen päättävään lainvoimaiseen päätökseen saakka. Vapautus oikeudenkäyntimaksuista kattaa sekä menettelyn ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakumenettelyn (käytettäessä varsinaisia

muutoksenhakuineina). Kun käytetään erityisiä muutoksenhakuineina (valitus korkeimpaan oikeuteen, uudelleen käsittely, kumoamiskanne), menettelyä ei automaattisesti vapauteta oikeudenkäyntimaksuista ja asianosainen voi tehdä uuden maksuvapautushakemuksen.

15 Voidaanko oikeusapu peruuttaa ennen kuin oikeudenkäynti on päättynyt (tai jopa perii takaisin oikeudenkäynnin päättyttyä)?

Jos asianosaisen olosuhteet muuttuvat siten, ettei vapautus oikeudenkäyntimaksuista ole enää perusteltu, tai jos tuomioistuin toteaa myöhemmin, ettei asianosaisen tosiasiallinen varallisuusasema oikeuttanut tätä vapautukseen sen myöntämisaikana, tuomioistuin peruuttaa maksuvapautuksen. Kyseisellä toimenpiteellä on taannehtiva vaikutus vain, jos tuomioistuin nimenomaisesti näin päättää. Tuomioistuin ei voi peruuttaa maksuvapautusta oikeudenkäynnin päättäneen lainvoimaisen päätöksen jälkeen.

Syynä vapautuksen peruuttamiseen ei kuitenkaan voi olla pelkkä muutos säännöissä, joiden mukaisesti hakijan varallisuusasema arvioidaan, tai muutos tuomioistuimen kannassa siihen, onko kyseessä mielivaltainen tai selvästi tulokseton oikeuksien vaatiminen tai puolustaminen.

Kun on kyse Tšekkin asianajajaliiton oikeusavusta, asianajajaliitto peruuttaa asianajajan nimeämisen, jos asianajajan kyseisessä asiassa tarjoamien oikeudellisten palvelujen yhteydessä käy ilmi, että asiakkaan ansio- ja varallisuustilanne ei oikeuttanut tätä saamaan oikeudellisia palveluja.

Se peruuttaa asianajajan nimeämisen myös silloin, kun asianajajan kyseisessä tapauksessa tarjoamien oikeudellisten palvelujen aikana käy ilmi, että asiakkaan ansio- ja varallisuustilanne on muuttunut siten, ettei oikeudellisten palvelujen tarjoaminen ole enää perusteltua. Asianajajan nimeäminen peruutetaan ajankohdasta, jona tilanne muuttui. Tällöinkin asianajajan on 15 päivän ajan siitä päivästä, jona nimeäminen oikeuspalvelujen tarjoamiseen peruutettiin, huolehdittava kaikista välittömistä toimenpiteistä vahingoittamatta asiakkaan oikeuksia tai oikeutettuja etuja. Tätä velvoitetta ei sovelleta, jos asiakas ilmoittaa asianajajalle kirjallisesti, ettei hän vaadi sen noudattamista.

16 Voiko oikeusavun epäämistä koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Tuomioistuimen päätökseen maksuvapautuksesta (tai sen peruuttamisesta) voidaan hakea muutosta, paitsi jos päätöksen tekee ensimmäistä kertaa vasta muutoksenhakutuomioistuin (jolloin päätös on lopullinen).

Tšekin asianajajaliiton nimeämisestä asianajajasta päättää asianajajaliiton puheenjohtaja (tai sen Brnossa toimivan aluetoimiston johtaja) hallintomenettelyssä.

Päätöksestä voi tehdä hallintovalituksen.

Päivitetty viimeksi: 23/06/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.